

Waarom is de oversterfte in Nederland zo hoog?

Bij welke bevolkingsgroep het hoogste?

(En: waarom geen debat!?)

Conclusies internationale cijfers:

- Nederland heeft de grootste oversterfte van West-Europa
- Nederland vergrijst minder dan gemiddeld ('minder meer ouderen')
- Nederland heeft een verhoudingsgewijs achterblijvende levensverwachting
- De resterende levensverwachting onder ouderen (65+/80+) is in Nederland korter dan elders
- Nederland had in '21 de laagste vaccinatiegraad

Conclusies Nederland specifiek:

- Capaciteitstekorten in de zorg zijn overal
- Het Arbeidstekort was 10% in '23
- Het Arbeidstekort in de (intensieve) ouderenzorg is mogelijk 12%
- De grootste oversterfte is onder de meest kwetsbare 80+ers met een WLZ-indicatie

vanLoef Research

31 december 2024

Waarom is de oversterfte in Nederland zo hoog?

Waarom is er geen inhoudelijk debat over de oversterfte in Nederland?

Waarom is er geen inhoudelijk debat over de oversterfte in Nederland? De cijfers zijn overweldigend, in negatieve zin. Het korte antwoord luidt: het is 'te politiek'. Dat wil zeggen dat een debat ontlopen wordt, omdat de instituties waarvan we mogen (of moeten?!) verwachten dat die het algemeen belang dienen, zoals het ministerie VWS, het CBS en het RIVM, dat niet doen. De overheidsinstituties zijn verpolitiekt.¹

¹ De term 'Netwerkcorruptie' is een omschrijving: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Netwerkcorruptie>

Het verloop van de pandemie aan de hand van macro-cijfers

Cijfers oversterfte, bevolkingsopbouw en levensverwachting, coronavaccinaties

Sinds 2020, het jaar van de uitbraak van corona, is er oversterfte in West-Europa en in grote delen van de wereld. We zetten de cijfers van openbare bronnen van West-Europa op een rij. Het betreft de landen Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, Nederland, België, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

Het zijn cijfers (kengetallen) van:

- a. De *excess mortality* (Eurostat; Ourworldindata; Euromomo; Mortality Watch)²
- b. De bevolkingsopbouw per land en de vergrijzing (2019 en 2024)
- c. De levensverwachting per land
- d. Het aantal coronavaccinaties per land (2021 en 2022)

A –Excess mortality rankings

VanLoef Research publiceert sinds juli 2022 *Excess mortality rankings* (EMRs) o.b.v. data van Ourworldindata en (sinds 2024) Eurostat.³

De conclusie is dat Nederland sinds de uitbraak van corona begin 2020 de hoogste oversterfte heeft van alle landen. Eerder gepubliceerde EMRs tonen dit aan.

² Onderliggende bron is vaak de Human Mortality Database, waarvan data gebruikt worden door World Mortality Dataset (Karlinsky en Kobak, op github.com). "The Human Mortality Database (HMD) is the world's leading scientific data resource on mortality in developed countries. The HMD provides detailed high-quality harmonized mortality and population estimates to researchers, students, journalists, policy analysts, and others interested in human longevity. The HMD follows open data principles." <https://mortality.org/> Ourworldindata baseert zich op genoemde bronnen <https://ourworldindata.org/> Een zelfstandige bron is Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/> .Euromomo is gebaseerd op de data van het RIVM en andere landeninstituten <https://www.euromomo.eu/>

³ Zie oa. <https://gijsvanloef.nl/2024/02/03/bestelling-oversterfte-in-nederland-in-europa/> De eerste analyse van oversterftcijfers van vanLoef Research.

EMR 2020>NOW (4+ years), baseline 2015–2019 (data Ourworldindata)

<http://gijsvanloef.nl/2024/03/20/excess-mortality-ranking-2024-baseline-2015-2019/>

EMR 2021>NOW (3+ years), baseline 2016–2019 (data Eurostat)

<http://gijsvanloef.nl/2024/05/17/excess-mortality-ranking-2024-baseline-2016-2019/>

B – Bevolkingsopbouw en vergrijzing (2019 versus 2024)

In 2019 was 19,2% van de Nederlandse bevolking ouder dan 65 jaar. In acht West-Europese landen was dit percentage hoger.⁴

In 2024 is het aandeel van 65+ in Nederland gestegen met 6,3%, het absoluut aandeel bedraagt nu 20,4%. Maar in tien West-Europese landen is dit percentage nu hoger. Ondanks de pandemie wordt de bevolking in alle landen ouder, maar in elf landen is de toename van de vergrijzing groter dan bij ons (de toename bedraagt meer dan 6,3%). Zie de tabel.

OUDERDOM BEVOLKING	2019	PRE-PANDEMIE			2024	POST-PANDEMIE			bevolkings- groei	toename 65+ percentag e	toename 65+ absoluut%
	bevolking x 1000	65-80	80+	SOM (65+)	bevolking x 1000	65-80	80+	SOM (65+)			
AUSTRIA	8881	13,8%	5,0%	18,8%	9121	14,3%	6,2%	20,5%	1,03	109,0%	1,7%
BELGIUM	11491	13,4%	5,6%	19,0%	11739	14,8%	5,7%	20,5%	1,02	107,9%	1,5%
DENMARK	5815	15,1%	4,5%	19,6%	5977	15,4%	5,5%	20,9%	1,03	106,6%	1,3%
FRANCE	65729	14,5%	6,3%	20,8%	66549	15,8%	6,4%	22,2%	1,01	106,7%	1,4%
FINLAND	5522	16,5%	5,5%	22,0%	5617	17,7%	6,0%	23,7%	1,02	107,7%	1,7%
GERMANY	83559	14,9%	6,8%	21,7%	84552	15,7%	6,6%	22,3%	1,01	102,8%	0,6%
ITALY	60130	15,8%	7,3%	23,1%	59343	16,9%	7,9%	24,8%	0,99	107,4%	1,7%
NETHERLANDS	17538	14,6%	4,6%	19,2%	18229	15,5%	4,9%	20,4%	1,04	106,3%	1,2%
NORWAY	5348	13,3%	4,1%	17,4%	5577	14,2%	4,6%	18,8%	1,04	108,0%	1,4%
PORTUGAL	10343	15,6%	6,5%	22,1%	10425	17,4%	7,1%	24,5%	1,01	110,9%	2,4%
SPAIN	47435	13,4%	6,1%	19,5%	47910	14,9%	6,1%	21,0%	1,01	107,7%	1,5%
SUISSE	8577	13,3%	5,1%	18,4%	8922	14,2%	6,0%	20,2%	1,04	109,8%	1,8%
SWEDEN	10279	14,8%	5,0%	19,8%	10607	14,9%	6,0%	20,9%	1,03	105,6%	1,1%
UK	67111	13,5%	4,9%	18,4%	69138	14,3%	5,4%	19,7%	1,03	107,1%	1,3%
krimp, afname											
gelijk											
grootste toename											

Cijfers percentages bevolking*1000 (blauw gearceerd), 65–80 en 80+ van Population pyramid. Twee leeftijdscohorten opgeteld (2019 SOM 65+) en 2024 (SOM 65+) geeft totaalpercentages van 2019 en 2024. De toename bevolkingsgroei en 65+ (2024 vs. 2019) is de procentuele toename. De rechterkolom geeft het verschil tussen de (absolute) percentages 65+ van 2019 en 2024.

Conclusies:

1e – Alle bevolkingen zijn in omvang gegroeid sinds corona m.u.v. Italië. De pandemie heeft hooguit een afremmend effect gehad op de bevolkingsgroei.

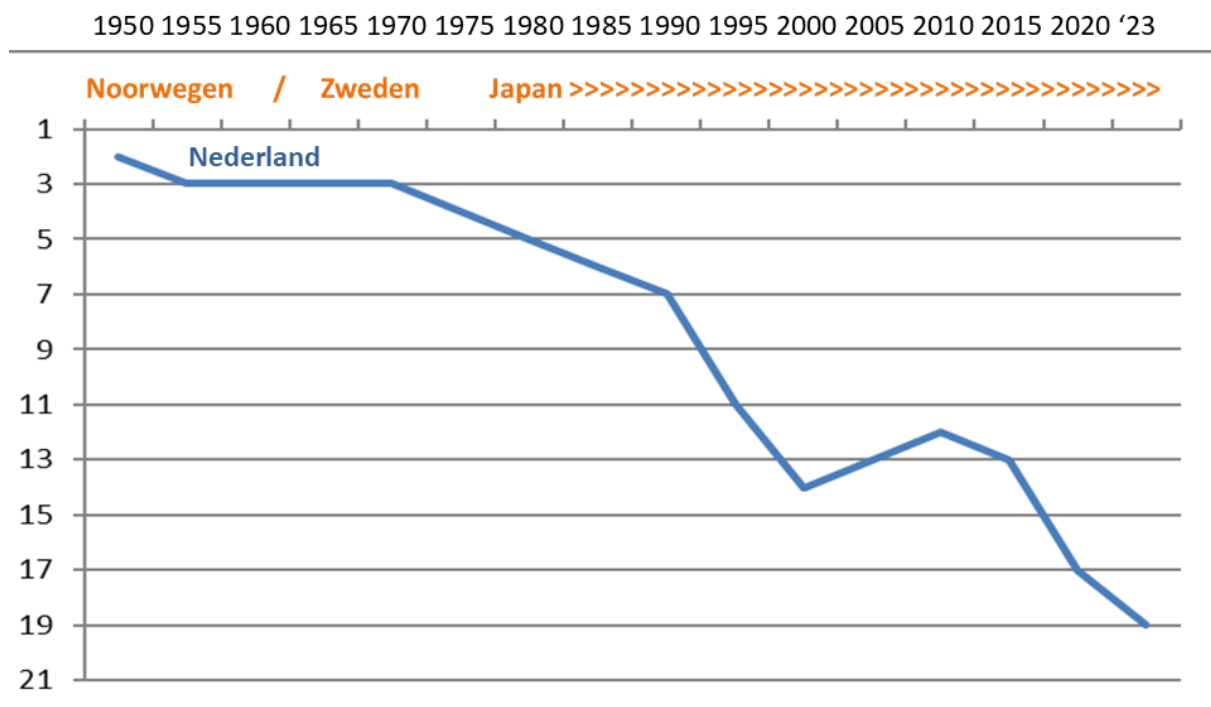
⁴ Population Pyramid www.populationpyramid.net

2e – De vergrijzing is in alle landen toegenomen, maar relatief weinig in Nederland (6,3%), alleen in Duitsland (2,8%) en Zweden (5,6%) is de vergrijzing minder groot.

C – Levensverwachting landen Europa

In 1950 had Nederland op Noorwegen na de hoogste levensverwachting van de wereld.⁵ Onze levensverwachting gaat relatief achteruit. In '23 staat Nederland op de 19^e plaats. Zie grafiek.

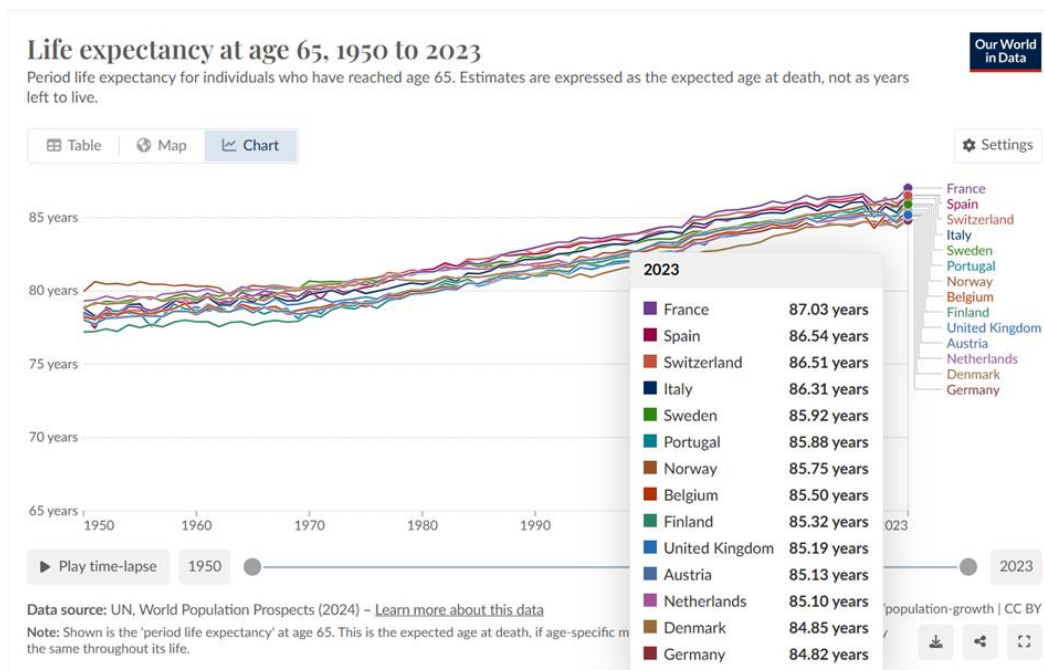
De hoogste *Levensverwachting bij geboorte* wereldwijd: positie **Nederland** en **nr.1 (hoogste)**
Landen met meer dan 500.000 inwoners

⁵ https://ourworldindata.org/grapher/life-expectancy?tab=map&time=1950&country=MUS~OWID_EUR

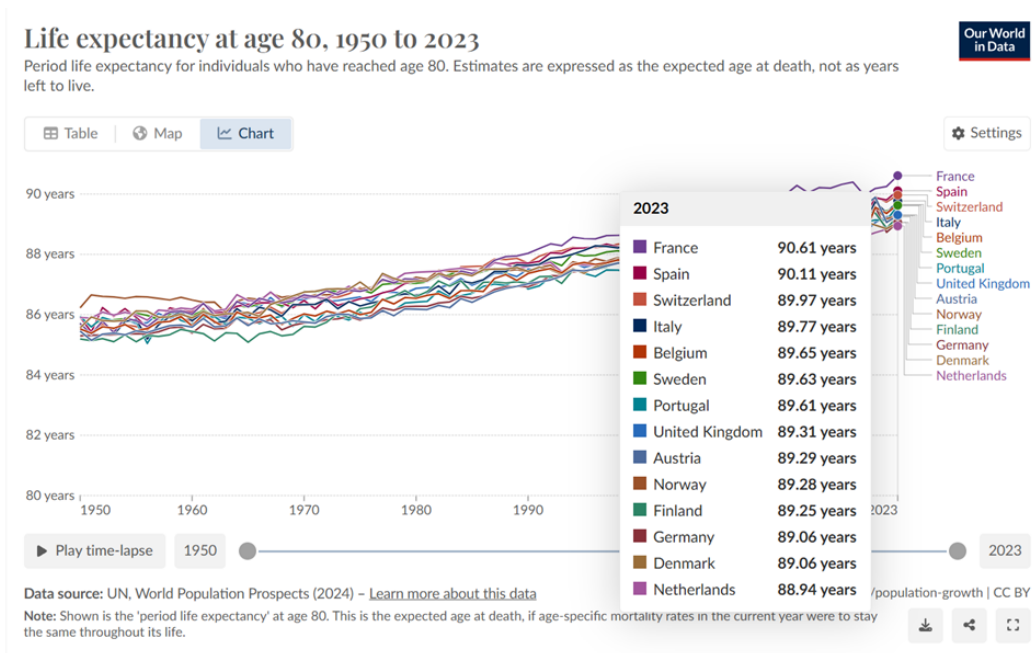
Van de landen in Europa met meer dan een miljoen inwoners staat Nederland nu op de 10e plaats. De levensverwachting bij geboorte van de man is 80,2 jaar, van de vrouw 83,1 jaar. gemiddeld is dit 81,65 jaar.⁶

Cijfers van de oudere leeftijdscohorten geven aan dat de resterende levensverwachting van 65+ bij ons achterblijft t.o.v. de meeste andere West-Europese landen. De resterende levensverwachting van 80'ers is bij ons zelfs het laagste van alle landen.⁷ Zie ook ter illustratie deze grafieken Ourworldindata:

⁶ <https://www.vzinfo.nl/levensverwachting/internationaal>

⁷ <https://ourworldindata.org/explorers/population-and-demography?pickerSort=asc&Metric=Life+expectancy&Sex=Both+sexes&Age+group=Aged+80&Projection+Scenario=None&country=NLD~AUT~BEL~DNK~DEU~FIN~FRA~PRT~NOR~ESP~SWE~CHE~GBR~ITA>

D – Coronavaccinaties in Europa

De vaccinatiegraad zoals hier berekend is het gemiddelde van drie vaccinaties in 2021 (zgn. *cumulative uptakes*), respectievelijk twee vaccinaties in 2022.⁸

Eind '20/begin '21 kwamen de eerste vaccins beschikbaar. In 2021 kon de bevolking driemaal een vaccin krijgen, de eerste prik en de herhaalprik in de eerste helft van '21 en de boosterprik in het najaar, dit in alle landen. In '22 kwamen de 2e en 3e booster beschikbaar. Wat opvalt is dat in alle landen de vaccinatiegraad veel hoger was in '21 dan de hervaccinaties in '22. Zie de

⁸ <https://vaccinetracker.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#uptake-tab>

tabel.

	2021	2021	2021	2021	2022	2022	2022
VACCINATIEGRAAD	one dose	primary course	1st booster	AVERAGE	2nd booster	3d booster	AVERAGE
NETHERLANDS	0,72	0,674	0,539	0,64	0,253	0,126	0,19
SWEDEN	0,719	0,706	0,534	0,65	0,278		0,28
NORWAY	0,807	0,754	0,561	0,71	0,17	0,031	0,10
AUSTRIA	0,772	0,748	0,605	0,71	0,197	0,007	0,10
GERMANY	0,779	0,763	0,626	0,72	0,152	0,014	0,08
FRANCE	0,809	0,787	0,607	0,73	0,151	0,035	0,09
FINLAND	0,823	0,79	0,559	0,72	0,229	0,099	0,16
SPAIN	0,874	0,793	0,562	0,74	0,2	0,002	0,10
ITALY	0,856	0,837	0,76	0,82	0,115	0,009	0,06
DENMARK	0,813	0,807	0,619	0,75	0,323	0,008	0,17
PORTUGAL	0,96	0,871	0,693	0,84	0,308	0,043	0,18
BELGIUM	0,8	0,792	0,627	0,74	0,337	0,054	0,20
ICELAND	0,831	0,805	0,688	0,77	0,175	0,05	0,11
IRELAND	0,821	0,812	0,611	0,75	0,253	0,099	0,18

Vaccinatiegraad per land (bron ECDC). NB De drie vaccinaties van 2021 liepen door tot het begin van het 2e kwartaal 2022. Bij de jaarovergang '21/'22 waren veruit de meeste van de drie vaccinaties van 2021 gedaan. NB Er zijn geen data van later (4d booster in 2023).

Conclusies:

1e – Nederland had in 2021 de laagste vaccinatiegraad van alle landen: 0,64%.

2e – In 2022 was de vaccinatiegraad in alle landen véél lager dan in 2021, de cijfers ‘zijn ingestort’. Vergelijk de twee kolommen AVERAGE onderling. In Nederland was de vaccinatiegraad in 2022 meer dan driemaal lager, 0,19 t.o.v. 0,64 (de vaccinatiegraad in 2022 bedroeg minder dan 30% t.o.v. 2021).

Nadere analyse oversterfte in West-Europa

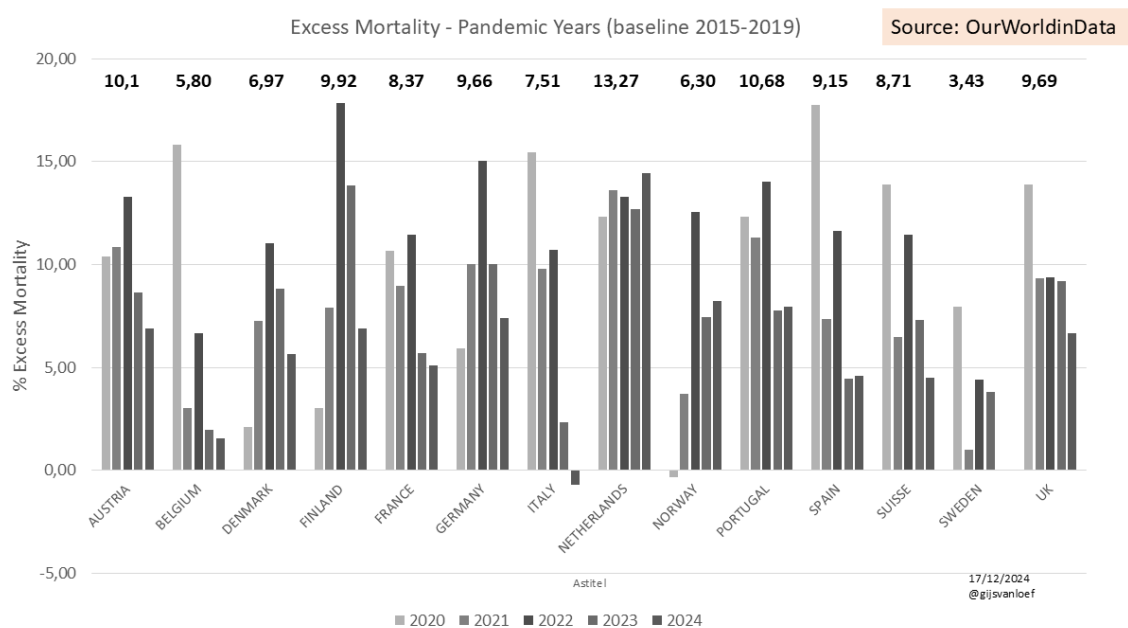
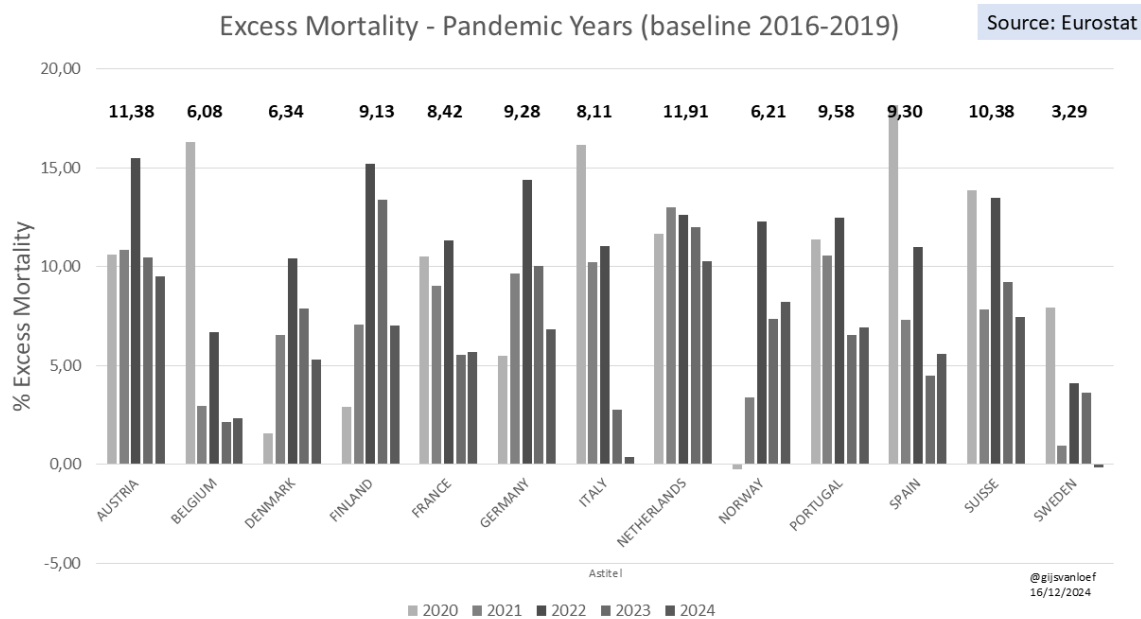
De corona pandemie heeft geleid tot een structureel hogere oversterfte in de Europese landen. Nederland is in West-Europa de uitschieter in negatieve zin, we hebben de grootste oversterfte van alle landen. De gebruikte oversterftcijfers van OurWorldinData en Eurostat zijn hier opnieuw gegroepeerd, maar nu per jaar: 2020, 2021, 2022, 2023, 2024.

De twee grafieken laten zien dat de oversterfte in Nederland t.o.v. de pre-pandemische periode in beide gevallen het hoogste is: 11,91% (Eurostat), respectievelijk 13,27% (Ourworldindata)

Grafiek boven: Eurostat (baseline 2016–2019)⁹; Grafiek onder: OurWorldinData (baseline 2015–2019)¹⁰

⁹ <https://gijsvanloef.nl/2024/05/17/excess-mortality-ranking-2024-baseline-2016-2019/>

¹⁰ <https://gijsvanloef.nl/2024/03/20/excess-mortality-ranking-2024-baseline-2015-2019/>

De grafieken tonen aan in beide gevallen de oversterfte in ons land hoog blijft, waar ze in alle landen juist sterk afneemt. Bij Eurostat zijn we in 2024 nog het enige land met een oversterfte boven 10%. Bij Ourworldindata zijn we zelfs het enige land waar de oversterfte toeneemt (!!).

Bij de meeste andere Europese landen is de oversterfte sinds 2023 duidelijk aan het afnemen.

Recapitulatie per land (gemiddelde van beide baselines):

Oostenrijk – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 14,5%), daarna afname (ca. 7,5% in 2024)

België – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 16%), vanaf 2021 sterke afname (ca. 2% in 2024)

Denemarken – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 10,5%), daarna afname (ca. 5% in 2024)

Finland – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 17,5%), daarna afname (ca. 6,5% in 2024)

Frankrijk – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 11%), daarna afname (ca. 5% in 2024)

Duitsland – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 14,5%), daarna afname (ca. 6% in 2024)

Italië – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 16%), vanaf 2021 in 2 stappen sterke afname naar 0% (geen oversterfte meer in 2024)

Nederland – afwijkend patroon, zie boven.

Noorwegen – Geen oversterfte in 2020, hoogste oversterfte in 2022 (ca. 12,5%), vanaf 2023 lager (ca. 7,5% in 2024)

Portugal – hoogste oversterfte in 2022 (ca. 12%), vanaf 2023 lager (ca. 7,5% in 2024)

Spanje – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 18%), daarna afname met een lagere piek in 2022 naar ca. 4,5% in 2024.

Zwitserland – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 15%), daarna afname met een lagere piek in 2022 naar ca. 6,5% in 2024. Vergelijkbaar patroon als Spanje.

Zweden – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 8%), daarna afname naar vrijwel '0%'¹¹

Verenigd Koninkrijk/UK – hoogste oversterfte in 2020 (ca. 14%), daarna afname (ca. 6,5% in 2024)¹²

Er zijn twee duidelijke patronen bij de overige dertien landen:

1. De hoogste oversterfte is of in het begin van de corona uitbraak (2020), nog voordat een vaccin beschikbaar was en daarna dalend – bij zes landen¹³, of
2. De oversterfte stijgt naar een piek in 2022 en daalt daarna weer – bij zeven landen¹⁴

Alleen Nederland past in geen van beide patronen. Nederland is het enige land met een blijvend hoge oversterfte.

¹¹ 2024 alleen cijfers Eurostat

¹² Alleen cijfers OurWorldinData

¹³ De twee grote Zuid-Europese landen, België, Zweden, Zwitserland en het VK piekten in 2020.

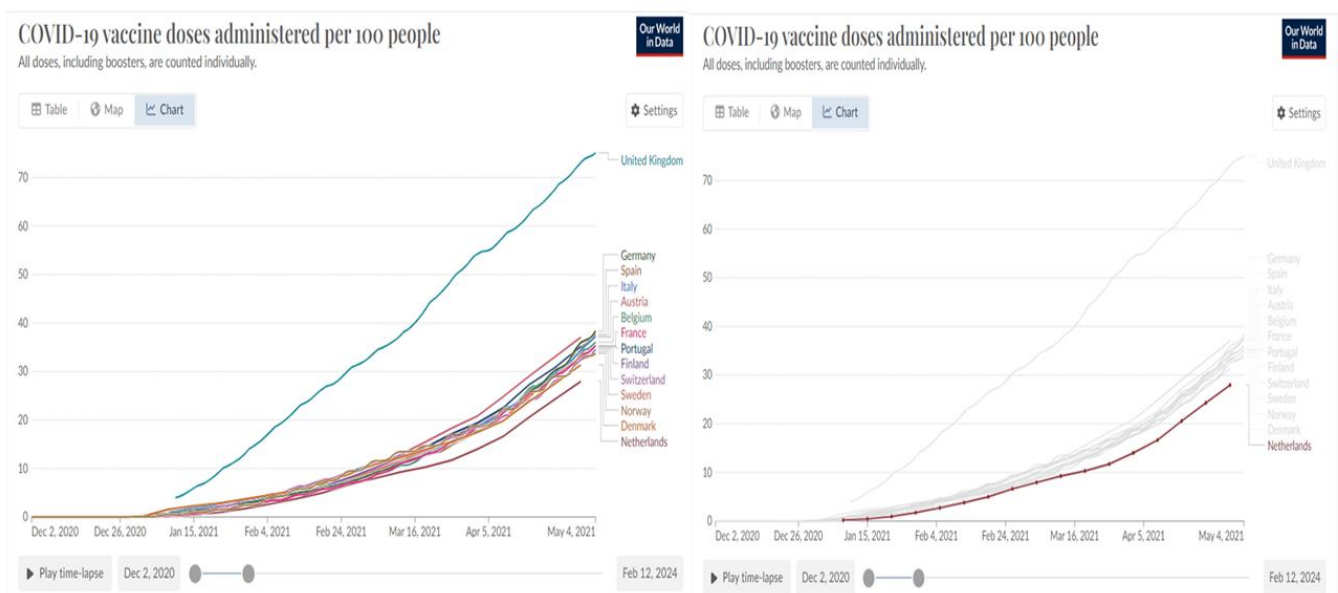
¹⁴ Noorwegen, Finland, Denemarken, Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en Portugal piekten in 2022.

het gebruik van de vaccins

Het oorspronkelijke coronavirus *SARS-CoV2* van begin 2020 evolueerde/muteerde naar opeenvolgende varianten in jaren erna: van de Alpha variant tot de 'verzwakte omicron-variant' van nu.¹⁵

We zagen al eerder dat de vaccinatiegraad in '21 – met grote afwijkingen naar boven en beneden – rond de 75% bedroeg. In '22 was de gemiddelde vaccinatiegraad veel lager, rond de 10% tot 20%. Ervan uitgaand dat de vaccins beschermen tegen ernstig ziek worden en sterfte, viel de beschermende werking van de vaccinaties in '22 in alle landen grotendeels weg. In de meeste landen piekte de oversterfte in '22, zie de EMRs-grafieken.

In Nederland was de vaccinatiegraad in '21 nog het laagste met 64%. Daarbij opgemerkt dat wij laat met vaccineren zijn begonnen. Dit is duidelijk te zien in de grafieken:

We kunnen vaststellen dat de (zeer) hoge oversterfte in Nederland in '21¹⁶ gepaard is gegaan met de laagste vaccinatiegraad.

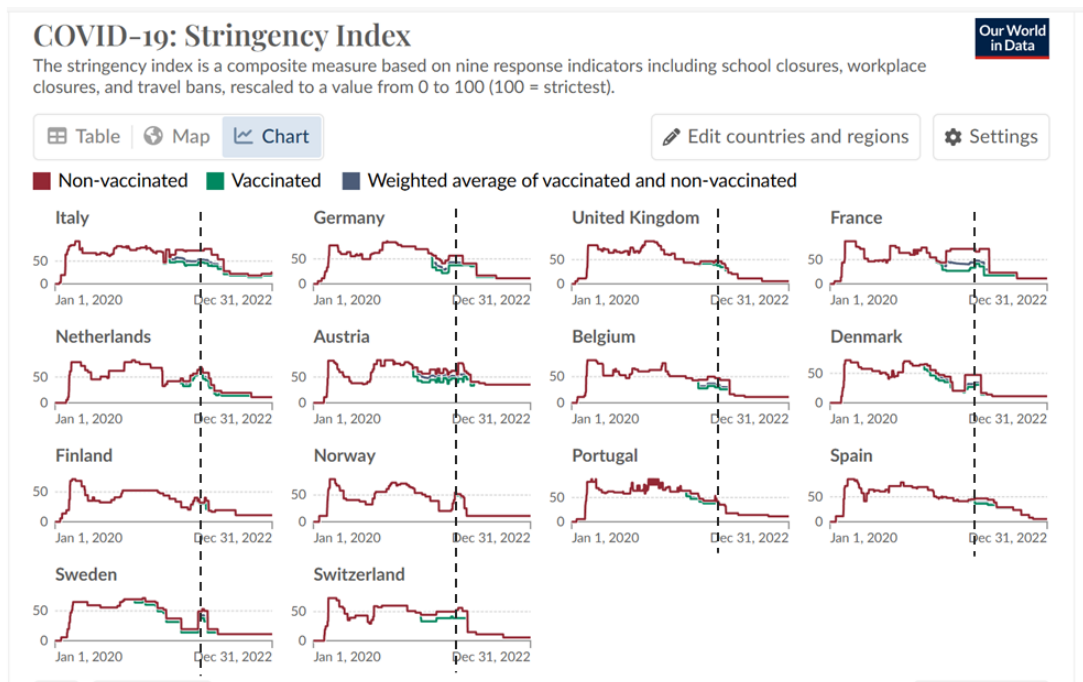
¹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Variants_of_SARS-CoV-2

¹⁶ Nederland heeft de hoogste oversterfte in '21 van alle landen zowel bij Eurostat als Ourworldindata. Zie de eerdere grafieken. Ons land piekte in het vierde kwartaal.

Macrobeeld – Overheidsmaatregelen

Laten we nu met een macroblik kijken naar de ontwikkeling van de pandemie. Welke maatregelen namen de landelijke overheden? In alle landen werden direct stringente maatregelen getroffen om de verspreiding van het besmettelijke virus tegen te gaan, van individuele gedragsadviezen, reisbeperkingen en quarantaine tot collectieve maatregelen als schoolsluitingen tot en met volledige lockdowns van samenlevingen. Maatschappelijke discussies gaan over de vraag of deze maatregelen te veel of juist te weinig waren.

Er is van de genoemde maatregelen een tabel van gemaakt, de stringency index¹⁷:

Stringency Index. De stippellijn is de overgang van 2021 naar 2022.

De maatschappelijke weerstand tegen maatregelen was in de meeste landen groot en leidde ook tot polarisatie. Zweden is de bekende uitzondering. Waar het nu om draait, is dat in het begin van 2022 in alle landen de meeste maatregelen weer werden teruggedraaid. De door de politiek opgelegde zogenaamde ‘macro beschermingsconstructies’ vielen bijna allen in 2022

¹⁷ <https://ourworldindata.org/metrics-explained-covid19-stringency-index>

weg. Omdat de vaccins maar een korte beschermende werking bleken te hebben en de vaccinatiegraad in '22 dramatisch terugviel, kon het inmiddels gemuteerde coronavirus in 2022 in de meeste landen opnieuw ongenadig hard toeslaan. De door natuurlijke infectie en/of door vaccinatie gestimuleerde afweerreacties van het lichaam bleken maar een tijdelijke bescherming te bieden. Los van de toenemende kansen op longcovid.

Waarom presteert Nederland zo slecht?

Dit brengt ons bij de volgende vragen: Waarom doet Nederland het zo slecht? Waarom neemt de oversterfte bij ons niet af? En welke bevolkingsgroepen worden het zwaarst getroffen? We moeten inzoomen op ons eigen land.

We hebben het volgende geconcludeerd – Internationale cijfers:

- Nederland heeft de grootste oversterfte van West-Europa
- Nederland vergrijst minder dan gemiddeld ('minder meer ouderen')
- Nederland heeft een verhoudingsgewijs achterblijvende levensverwachting
- De resterende levensverwachting onder ouderen (65+/80+) is in Nederland korter dan elders
- Nederland had in '21 de laagste vaccinatiegraad

Welke bevolkingsgroepen? Wie zijn getroffen?

Het is duidelijk dat de ouderen in ons land de grootste tol betalen. Ondanks het schrikbarende hoge schattingsgetal van 40.000 longcovid patiënten onder kinderen (!!).¹⁸ Ouderen leven korter. De suggestie dat de hoge oversterfte komt door de sterfte onder babyboomers kan in de prullenmand. De vergrijzing is groter in de meeste andere landen.

Zou de hongerwinter van '44/'45 een rol kunnen spelen? De (pre)natale omstandigheden waren immers uitzonderlijk slecht voor pasgeborenen. Maar wij waren niet het enige land met een hongerwinter, óók Oostenrijk en Italië hadden toen een hongerwinter. Getalsmatig is de invloed van de hongerwinter-jaargang (een groep die in '20 ca. 76 jaar oud was) op de oversterfte waarschijnlijk (zeer) beperkt.

¹⁸ <https://nos.nl/artikel/2549727-klinieken-voor-kinderen-met-long-covid-open-politiek-mist-kans-om-meer-te-doen>

Waarom, waarom...!?

In eerdere publicaties van *vanLoef Research* is uiteengezet dat de unieke kenmerken van ons zorgstelsel, gebaseerd op marktwerking de exceptionele oversterfte deels kan verklaren. De zorg is in al haar facetten gebaseerd op marktwerking, hoe onvolkomen die volgens vele critici ook is. Immers, van de hoofdstructuur en de organisatorische taakverdeling tot in de details, concurrentie is het uitgangspunt in plaats van samenwerken. Dit dwingt tot een extreem intensief overlegcircuit en dus bureaucrativering, ergo de verkeerde besteding van financiële middelen waardoor te weinig geld voor bedden, personeel/zorgverlening, hulpmiddelen en medicaties, kortom: te weinig capaciteit, overblijft. Er is becijferd dat de verspilling – de verkeerde besteding van financiële middelen – jaarlijks 23 miljard euro bedraagt.¹⁹

In management taal hebben we het over de bedrijfsvoering in de zorg. Er is dus een groot capaciteitstekort. Als in alle schakels van het zorgverleningsproces capaciteitstekorten bestaan²⁰, moet dit gevolgen hebben voor de kwaliteit en/of de kwantiteit van de output. Kwaliteit kan dan gedefinieerd worden als gezonde levensjaren (hoe hoger hoe beter), kwantiteit is dan de (resterende) levensverwachting (idem: hoe hoger hoe beter).

Capaciteitstekorten in de gezondheidszorg, vooral bij de ouderenzorg

Eerder is beargumenteerd dat capaciteitstekorten een belangrijke oorzaak van de oversterfte zijn.²¹ Onlangs is de term Arbeidstekort geïntroduceerd, niet te verwarren met het Arbeidsmarkttekort.^{22 23} Het Arbeidstekort is de optelsom van de vacatures en het ziekteverzuim in de deelsector. Het ziekteverzuim in de bestaande personele bezetting ('vervulde vraag') wordt opgeteld bij het bestaande personele tekort ('vacatures'). Het is een kengetal van de personele capaciteit.

¹⁹ <https://www.dutchhealthhub.nl/artikelen/nederlandse-zorg-verspilt-jaarlijks-23-miljard-euro>

²⁰ <https://gijsvanloef.nl/2024/02/29/marktwerking-oorzaak-van-exceptionele-oversterfte-deel-1/>

²¹ <https://gijsvanloef.nl/2022/01/11/antwoorden-onderzoek-oversterfte-zijn-deels-al-bekend/>

²² Idem.

²³ Minister Agema spreekt van arbeidsmarkttekorten.

Het Arbeidstekort van de gezondheidszorg als sector is uitzonderlijk hoog en bedraagt 10,65% (cijfers 2023). NB Het ziekteverzuim in de gezondheidszorg is sinds 2020 veruit het hoogste van alle bedrijfssectoren.²⁴

BEREKENING ARBEIDSTEKORT GEZONDHEID & WELZIJSZORG IN 2023		
	Arbeidsvraag	Vervulde vraag
totaal	1.520.500	1.456.200
verschil = tekort		64.300
Ziekteverzuim (3Q 2023)		6,70%
minder vervulde vraag door ziekte		97.565
totaal verschil (% ; absoluut)	10,65%	161.865

Ouderenzorg zit in alle deelsectoren van de gezondheidszorg (behalve de jeugdzorg) en vooral ook in de deelsector verpleging, verzorging en thuiszorg. Het Arbeidstekort was hier het hoogste van alle deelsectoren en bedroeg in '23: 11,76%, dat zijn 57.000 personen. Het tekort aan personele capaciteit binnen de ouderenzorg was naar alle waarschijnlijkheid hoger dan gemiddeld.

BEREKENING ARBEIDSTEKORT VERPLEGING, VERZORGING & THUISZORG IN 2023		
	Arbeidsvraag	Vervulde vraag
Thuiszorg	143.400	137.800
Verpleging en Verzorging	340.800	327.100
totaal	484.200	464.900
verschil = tekort		19.300
Ziekteverzuim (3Q 2023)		8,10%
minder vervulde vraag door ziekte		37.657
totaal verschil (% ; absoluut)	11,76%	56.957

²⁴ Zie het CBS en mijn publicaties, oa. <https://gijsvanloef.nl/2022/05/04/ziekteverzuim-zorg-all-time-high-nederlandse-economie/> en <https://gijsvanloef.nl/2024/10/16/huidige-arbeidstekorten-in-de-zorg/>

Hoogste oversterfte onder kwetsbare bejaarden (WLZ, 80+)

De hoogste oversterfte is onder ouderen die intensieve en langdurige zorg behoeven en een indicatie hebben voor behandeling op grond van de Wet Langdurige Zorg (WLZ).²⁵ Deze tabel is eerder gepubliceerd (cijfers '23):

Oversterfte naar leeftijd en het aandeel van de oversterfte onder de WLZ-bevolking

Cijfers CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/04/overledenen-per-week-provincie-en-gemeente-week-52-2023> ;

<https://www.monitorlangdurigezorg.nl/kerncijfers/bevolking> . WLZ: <https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/zorg-met-verblijf-indicatie> ;

Aantal mensen	0 > 65 jaar	65 > 80 jaar	80+ jaar	totaal
hele bevolking	14.177.035	2.736.985	887.475	17.801.495
oversterfte aandeel	12,57%	31,23%	56,20%	100%
oversterfte aantal	1.326	4.990	5.865	12.181
oversterfte % tov. Prognose				7,78%
	0 > 65 jaar	65 > 80 jaar	80+ jaar	totaal
WLZ bevolking	149.755	65.205	141.700	356.660
oversterfte aandeel	4,00%	18,00%	78,00%	100%
oversterfte aantal	298	1.341	5.812	7.451
oversterfte % tov. Prognose				12,79%
Oversterfte aandeel WLZ : bevolking				61,2%

Aanvullende conclusies – Nederland specifiek

- Capaciteitstekorten in de zorg zijn overal
- Het Arbeidstekort was 10% in '23
- Het Arbeidstekort in de (intensieve) ouderenzorg is mogelijk 12%
- De grootste oversterfte is onder de meest kwetsbare 80+ers met een WLZ-indicatie

²⁵ <https://gijsvanloef.nl/2024/02/03/bestelling-oversterfte-in-nederland-in-europa/>

Bijlage

Nieuwe referentiewaarden voor de oversterfte in Nederland (RIVM).²⁶

De verwachting is dat we niet, of in ieder geval niet op korte termijn, naar de trend van voor de coronapandemie zullen terugkeren. Met de verwachte hogere sterfte, zal pas bij hogere absolute sterfte sprake zijn van oversterfte.

Het RIVM neemt sinds het voorjaar 2023 de verhoogde sterftecijfers door de COVID epidemie als nieuw uitgangspunt voor de berekening van de verwachte sterfte. De jaren 2020–2023 worden sindsdien meegenomen in het meerjarig gemiddelde voor de berekening van de referentiewaarde van sterftecijfers. Door deze methode valt de oversterfte in 2024 veel lager uit, dan als wordt uitgegaan van de door Eurostat en OuwWorldinData gehanteerde baselines. De nieuwe rekenmethode van het RIVM is tevens de basis van Euromomo. Het maakt Euromomo ongeschikt als bron voor de analyse van de oversterfte als gevolg van corona.

²⁶ Zie oa. <https://gijsvanloef.nl/2024/08/14/antwoord-van-het-rivm-brief-sterftcijfers-levensverwachting/>